

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DE VITA || ET MORIBVS IGNA-||TII LOIOLAE,|| QVI
SOCIETATEM IESV || fundauit, Libri III.|| Auctore Ioanne
Petro Maffeo, pres-||bytero Societatis eiusdem.|| Ex
auctoritate superiorum.||**

Maffei, Giovanni Pietro

Köln, 1585

VD16 M 110

Eiusdem commoratio Complutensis. Cap. XVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68259)

cessit. His ille socijs auclus; tamen si studiorum metam quamprimum attingere optabat, quo liberius omnem curam atque operam in hominum salute consumeret; tamen quod sibi nondum sat firma Grammaticæ fundamenta iecisse videbatur, numquam adduci potuit, ut ab Ardeali disciplina discederet (quamuis ad superiores artes vulgo idoneus haberetur) quoad insignis quidam Theologiæ doctor, cui sese excutiendum examinandumque tradiderat, facto periculo, ad reliquorum sententiam accessit. Cuius auctoritatem & iudicium ne contemnere videretur, licet ipse sibi haud sanè placeret, ad grauiora studia Complutum vna cum socijs abiit.

Eiusdem commemoratio Complutensis.
Cap. XVII.

Ibi cum ad publicum xenodochium suo more diuertisset; artium, ut appellant, curriculum iniit non admodum felici successu: quippè qui eadem illa præpropere festinatione incitatus, nullo poenè seruato vel ordine vel discrimine

scrimine disciplinæ, multa & varia v-
 no eodemq; tempore aggressus est; &
 in Logicis Terminos, quos appellât, in
 Physicis Albertum, in Theologia Ma-
 gistrum sententiarum (qui maxime li-
 bri tum in Hispania terebantur) euol-
 uere, & plures quotidie in scholis au-
 dire cœpit interpretes, quæ res in speci-
 em utilis & compēdiaria, vel maximo
 ei in id ipsum quod properabat, impe-
 dimento fuit. Etenim, quod in rebus
 humanis fere fit, cum auide sequeretur
 omnia, nihil propemodum assequeba-
 tur, & ipsa varietas ac multitudo rerū,
 tum intelligentiæ tenebras, tum vero
 memoriæ perturbationem & confusi-
 onem afferebat. Ad hæc illud etiam
 accedebat incommodi, quòd in sum-
 ma paupertate non solum ex emendi-
 cato viuebat ipse cum suis, verum etiã
 aliorum inopiam ac difficultates, con-
 quisitis vndique eleemosynis, magno
 labore & corporis & animi subleua-
 bat. Præterea, quod eius cursum vel ma-
 xime retardauit in litteris, tanta cupi-
 ditate ardebat, errantes animas ad bo-
 nam mentem, atque ad legem Euange-

licam reuocādi, vt se, quamuis alieno
tum tēpore continere non posset, quo
min⁹ & in scholasticorum circulis de
vera virtute ac pietate sermones iniice
ret, & in triuijs pueros, plebemq; fidei
Christianæ præceptionib⁹ erudiret; &
omnium ordinū homines passim ad
cultum Dei, studiumque religionis, a-
cri ac vehementi oratione incitaret.
Quibus adhortationibus cōmoti mul-
ti, cum ad sanitatem & officium redi-
rent, & crebris altisq; suspirijs veram
cordis contritionem ac poenitentiam
testarentur; ab imperitis quibusdam I-
gnatius in suspicionem & crimen ve-
nificij vocari est cōceptus; quasi homi-
nes oratione sua cardiacos redderet.
Præterea cum insignes quædam in po-
pulo repente morum ac vitæ mutatio-
nes existerent, & maior in dies homi-
num cōcursus ad Ignatium fieret; bre-
ui rem ad sacros Inquisitores Toletū
pertulit rumor. Gliscebatur eo maximè
tempore apud Germanos Lutheriana
pestis, manabatque malum quotidie
latius. Quinetiam in Hispania ipsa, in-
fani conatus eorum, qui sese Illumina-
tos

tos ferebāt, paulò antè magistratum diligentia oppressi fuerant. Quocirca Quæsitores in omne eiusmodi contagionis periculum excubantes animo, atque ex hac hominum frequentia & inusitato agēdi genere veriti, ne quod nouum incendium existeret, Complutū celeriter aduolāt, in Ignatij doctrinam ac mores diligenter æquè ac dissimulanter inquirunt. cum nihil neque in dictis neq; in factis à recta fide alienum inuenirent, Ignatium ne appellarent quidem; tota re delegata Vicario Archiepiscopi, Ioanni Figheroæ, qui deinde Regio consilio præfuit, Toleum ipsi ad sua tribunalia reuertuntur. Neq; ita multo post Vicarius ipse, magis vsurpandi iuris causa, quàm quòd rem vlla animaduersione dignam putaret, ad Ignatij diuersorium adit quiete, & pauca quædam ab eo percunctatus, ad extremum exponit, inquisitum in ipsius & sociorum vitam esse acriter, neque inuentum quidpiam vitiosum; proinde more suo animarum salutis operam darent, cum eo tamen, vt non vno eodemq; omnes habitu incede-

cede-

cederent; ne tali tempore nouam aliquam sectam inducere viderentur. Natium coloris lanæ veste cuncti utebantur. iussit ille Ignatium & Artiagā nigro, Callistum & Cazerem rufo colore distingui, adolescentem Gallum nihil mutare. nec recusauit Ignatius, vt erat magistratibus apprime obediens. Interiecto deinde quattuor fere mensium spatio, cum nihil de instituta docendi ratione remitterent, nec persuadere sibi Vicari^o posset, homines idiotas, in ijs tractandis, quæ ad Christianæ fidei dogmata pertinent, nusquam labi; rursus in eos clam institit quærere. sed cum nihilominus sana cuncta reperisset, rem totam sine vlllo iudicij tumultu suppressit. Nec tamen ita multo post Vicarius idem tertiam in Ignatium quæstionem exercuit, quorundam calumnijs ac suspicione compulsus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, vt diximus, populi turba promiscua, in ijs foeminæ duc honesto loco natæ, grandis natu mater, & filia forma eleganti. hæ publicis Ignatij adhortationibus incitatæ, vt est sexus ad
pieta-

pietatem propensus, adeo exarsere, vt cūcta Hispaniæ valetudinaria peragrarē, & in Christi Domini gratiam toto vitæ suæ tempore pauperibus ministrare decreuerint. Hoc animi propositū Ignatio cum aperuissent; dissuasit ille magnopere cum alias ob causas, tum ne cuius oculos animumque sollicitaret aspectus adolescentulæ, non deesse Compluti pauperes, quos officij causa, si vellent, inuiserent; posse etiam operam dare sacro Eucharistiæ ferculo prosequēdo, & alia id genus obire per multa, vtriusque sexus, alterius etiam ætati magis congruentia. Quibus rationibus, & simul auctoritate viri deterite, cogitatum quidem illæ deposuere prouinciam; verumtamen eadem agitata spiritus vi, temperare sibi postea nequiuerunt, quominus incōsulto atque in scio prorsus Ignatio, pedibus, ac mendicantium specie aliud genus peregrinationis longæ difficilisque susciperent. Giennium in Bætica est vrbs, quam nonnulli Mentefam Oretanorum falso putarunt, sacro Sudario in primis visenda, in quo crucem sibimet baiu-

baiu-

baiulantis expressa Christi Domini adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pedibus, ut dictum est, paucis admodum conscijs profectæ, duodecim ferme dierum itinere, cum in urbe non apparerēt, admiratio primum affinium ac vicinorum orta: deinde vbi à familiaribus cognitum est, peregrinantium habitu petijisse Giennium, varie pro suo quisq; sensu rem interpretari: nonnulli probare factum, pleriq; reprehendere, quòd eo loco feminæ sine comitibus, nullo apparatu se in iter periculosum dedissent. Doctor vero Cirolius, cuius in tutela erant mulieres, auctorem eius consilij suspicatus Ignatium, vehementer excanduit, facinus indignum exclamans, hominem externum & ignotum, in aliena patria suis concionibus cuncta miscere, & ipsas matres familias à cura domesticarum rerum auocare, nobiles vero puellas in pudicitiae discrimen adducere. Atq; his querimonijs Vicarium perpulit, ut Ignatium in carcerem, misso repente viatore, conijceret. Erat æstiuum anni tempus, & satis laxa custodia. itaque ad
cum

cum totis iam illis finibus celebrē, vel spectandi, vel audiendi causa plurimi ventitabant. quibus ille securitate mirabili tū Christianæ doctrinæ rudimēta, tum etiam, vbi res exigeret, spiritualium exercitationum præcepta more suo tradebat. Georgius quidem Nauegrius, insignis ea tempestate doctor, & magna apud Carolū Cæsarem gratia, cum ad eum visendum accessisset, animi magnitudinem, & dicendi vim admiratus, vt primū ad suos domum reuertit, Hodierna die vidi Paulum (inquit) in vinculis. Iamque septimum decimum diem ibi transegerat non solum innoxius, verum etiam profus ignarus, cuius criminis nomine acceretur; cū eius interrogandi gratia (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipse cum scriba publico in carcerem venit. Ac primū (vt fit) varijs quæstionibus versare in omnes partes Ignatij animum: deinde, quoniam regijs prohibiti edictis, tamen Hispania fere tota, ementito corporis habitu cultuque Iudæi multi versantur, maleficum genus hominum, & valde
Chri-

Christianis inimicū; sciscitatur ex eo
Vicarius, obseruet ne Sabbata: cui ille,
Vtiq;, in honorem beatæ Mariæ virgi-
nis (inquit.) nam cæteroquin & Iudai-
cos ritus ignoro, & verò Iudæum pa-
tria mea fert nullum. Postremo, no-
stin, ait, mulieres quasdam duas, matrē
& filiam? Cum Ignatius annuisset, Nū-
quid auctor illis fuisti (adiungit) pere-
grinandi Giennium? Nihil vero min⁹,
ait Ignatius: quinimo credas mihi iu-
rato velim, cuiusmodi concursationes
& itinera in vniuersum vtrique disflua-
fisse me; & si profectæ sunt, me ignaro,
atque adeo inuito profectas. Tum hi-
lari vultu Vicarius, humeros Ignatij
leniter apprehendens, Atqui ob id ip-
sum, inquit, in custodiam te scito fuif-
se coniectum. His ita peractis, ac tota
serie quæstionis per scribam in cōmen-
tarios relata, Vicarius abiit. Interea pe-
regrinatione confecta, secundo & qua-
dragesimo deniq; die mulieres reuer-
tuntur. è quibus Ignatij innocentia cla-
rè perspecta, venit in carcerem scriba,
& Vicarij sententiam Ignatio recitat:
qua primum iuebatur ipse cū socijs
cæte-

cæterorum scholasticorum habitu incedere; deinde quadriennij præfiniebatur spatium sacræ Theologiæ cognoscendæ, ante quod exactum spatium, de fidei Christianæ mysterijs ad populum verba ne facerēt. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil sane recusabat Ignatius, dummodo in idipsum ægenti sibi necessaria præberētur: illam vero temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd ea re sibi viam ad procurandam animorum salutem obstrui cerneret. Itaque sine vlla dubitatione Salmanticam ad sua prosequenda studia migrare constituit, còm septimum non amplius mensem Cōpluti moratus, inter eas ipsas difficultates & occupationes, non nihil tamē è Logicis, Phycisq;, & ex ipsis Theologiæ fontib⁹ degustasset. Sed interim, ad gloriā Dei, ne quid in doctrina moribusque suis resideret infamiæ, Toletanū Archiepiscopum (cuius in dicecesi Complutum est) sibi ex itinere ad eundum, totamque ei rem gestam, & omnem consiliorum suorum rationē explicādam existimauit. Is erat Alfon-

G sus

sus Fonseca, morabaturque eo tempore Pintia, à quo benignè acceptus, amatusque ad coepta strenue promouenda, nec non instructus viatico, Salmanticam venit, quò comites iam antè processerant. quorum ille diuersorium ignorans, primum omnium sacramentum ingreditur, vbi orantem conspicata pia quaedam mulier, instinctu videlicet numinis, vltro ad eum accessit, & sciscitata nomen, ad socios iam sibi notos lata perduxit. Verum Ignatione Salmanticæ quidem quieto esse diutius licuit. Cum enim quod supererat à studijs otij, in cohortandis ad virtutem ac pietatem & priuatim & publice nõ modo plebeijs, verum etiam principibus viris insumeret; neque vero, adiuuante Domino, frustra operam collocaret; omnium in se oculos repente conuertit, urbemque totam celeriter eius nominis fama peruasit. Erat omnino inusitata res, & ipsa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à cæteris (etenim eos Figheroa suo sumptu Compluti scholasticorum vestimentis ornauerat) A-

post-

postolico ac pastorali propemodum munere fungi palàm, & sacerdotes ipsos ad partes suas rite obeundas accendere. Et cum eiusmodi vitæ genus valde probarent, suspicerentque permultitum vero non deerant, qui totam rē secus interpretarentur, ac diligentius cautiùsque examinandam putarent. In ijs Dominicani fratres è diui Stephani præclaro cœnobio, quamquam eorum pro potestate non erat eiusmodi quæstio, tamen, quo erant caritatis ardore, sat suum rati, quod communem ad rem totius Ecclesię pertineret, Ignatium noscere, spiritumque ipsius, & doctrinæ genus, & vitæ institutum expendere omnino constituunt. Interim ignarus huiusce consilij Ignatius, confessarium ex ipso cœnobio sibi delegerat. Is igitur confessarius aduenam iussu Vicarij (nam Prior, seu cœnobiarcha tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inuitat; nec renuenti, Fac (inquit) paratus accedas: quærenda ex te non pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, sine cunctatione promissa fecit Ignatius. Exceptus

est cum vno è comitibus Callisto, c
miter. Sublatis deinde mensis, vtrum
que Vicarius cum eodem confessari
& alio è fratribus in sacellum quod
seducit. confident omnes. Tum bla
do vultu Vicarius Ignatium intuen
gaudere se admodum inquit, ac val
probare, quòd ille cum socijs Aposto
licum in morem peregrinando pop
los doceat, atque ad cultum Dei, ac
dium pietatis impellat. verumtame
auere se nosse, quibus maxime litter
operam dederint. Cùm id, quod era
Ignatius minime doctos fateretur e
se: Quid igitur, inquit, doctrinæ ac re
expertes, conciones de rebus diuinis
habetis? Nos vero nequaquam conc
namur, ait Ignatius; verum de virt
tis pulchritudine, de vitij foeditate, c
ocasio se se dat, familiariter & ex
quo loco differimus, atq; homines a
odium peccatorum, amoremque pro
bitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sc
vtique de virtutibus vitijsque sine lib
ralium artiũ cognitione disputari non
potest, vel à magistris & libris accepta
vel infusa diuinitus: vos vero neq; lit

teris

teris, neque doctoribus operam dedi-
stis, vt ipsi fatemini: restat igitur, vt à
Spiritu sancto vobis hæc tradita sint.
atqui hoc ipsum est de Spiritu sancto,
quod maximè querimus. Tum Ignati-
us, vt peti se vidit repētino dilemma-
te, cum aliquantulum substiteret, De
his, inquit, hæctenus. Cum nihilominus
instaret ille, ac Spiritus sancti verbo ho-
minem vrgeret; oppressus Ignatius tã
perseuerãti interrogatione, in eodem
tamen gradu constantiæ perstitit, seq;
nihil præterea responsurum affirma-
uit, nisi quibus legitime interrogandi
ius esset. Quo loco Vicarius: Ita ne ve-
ro? inquit. Cum nouæ impostorum se-
ctæ quotidie pullulent, & in errorem
ac fraudem ita multos inducant; vos
in reddenda vestræ doctrinæ ratione
tergiuersamini? Atqui efficiam, vt om-
nino reddatis. Triduum deinde intra
sacros cœnobij fines detinētur, atque
humanissime tractantur à Fratribus.
Eo spatio exacto, ecce tibi à Baccalau-
reo Fria, Vicario Salmanticensis Epif-
copi, notarius ambos perducit in car-
cerem, includitque separato à reliqua

reorum turba conclauit, mirum in modum squalido, ac peruetusto, odoris teterrimi; cuius tectum medium stipite ligneus fulciebat, ac stipiti ferrea catena erat affixa dodrantium longitudine circiter nouem, bifida ad extremitate ferie. huic ergo catenæ altero utrumque pedeadstringūt, sic, ut unusquā alter sine altero progredi, aut loco poenē moueri se possēt. Igitur tota ea nocte per summum corporis incommodum nullam capta quiete, in hymnis & canticis persistit. postridie, ut per urbem vulgaris est, continuo boni viri complures cum stragulis, culcitrisque, & ciborum apparatu adfuerunt, quorum benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea custodia ceptus est. Itaque, ut ante Compluti, sic eo tempore concursus ingens hominum ad eum fieri. ad quos ille admirabili tranquillitate, de contemptu rerū humanarum, de futuro extremo iudicio, de quē sempiternis præmijs atque supplicijs differebat. In ijs Francisco Mendozæ (qui postea S. R. E. Cardinalis & Episcopus Burgēsis est mortuus) miser

miseranti casum ipsius, & amicè ex eo
quærenti, grauitérne ferret custodiam
& vincula: Tantúm ne malum tibi vi-
detur esse carcer? inquit Ignati⁹. atqui,
scito, vrbe Salmantica tota nõ ita mul-
tas esse compedes, manicásve, quin e-
go plures Christi Domini causa vehe-
menter exoptem. Interea Baccalau-
us Frias ad carcerem accedit, Ignatium
& Callistum diuersos interrogat, ac va-
rijs percontationibus, quales haberi à
iudicibus solent, vtriusque sensus & a-
nimum diligenter explorat. Cum illi
congruentia responderent, nec modo
sibi, sed etiam intet se mirè constarent,
denique librum Exercitiorum, de quo
inaudierat, poscit: nec recusat Ignati⁹;
quinetiam sibi præterea esse tres in ca-
dem vrbe socios aperit, editque diuer-
sorum nomen ac notas, quibus inueniri
sine errore possint. neque vero super-
sedit ille missis licitoribus eos in carce-
rem tradere inferiorè; ne quod ijs col-
loquium cum Ignatio, neu qua cõmu-
nicatio consiliorum esset. Post hæc,
ablatum Exercitiorum librum & ipse-
met accuratè perlegit, & examinandū

præterea tradidit tribus Theologiae doctoribus, qui dum singula diligenter expēdūt, accidit interea res ad innocentiam Ignatij & sociorum declarādam non leuis momenti. cū enim ceteri qui in vinculis tenebātur, per negligentiam custodum effracto carcere omnes repente dilapsi essent; Ignatius comitesque soli in summa fugiendi licētia postridie ibidem inuenti sunt, & cunctis admirantibus, approbantibusque, confestim in amplam domum & commodam inde magistratuum iussu traducti. Citatus præterea Ignatius ad Baccalaureum, & reliquos libri sui recognitores, cum & de Exercitiorum ratione, & de præcipuis fidei Christianæ mysterijs multa ex eo quærerētur, paucis ac demisse præfatus, neque se vacasse admodum litteris; & quæcumque sentiret, diceretve, Ecclesiastico iudicio & censuræ cuncta submittere; ad singulas quæstiones de sanctissima Trinitate, de Incarnatione Domini, de sacramento Eucharistiæ, aliasque complures, ita respondit, ut iudices ipsi poenè obstupescerent. Præterea è iure canonico proponi-

ponitur ei difficilis quidam nod⁹, quē ipse, cum item responsa Doctorum se ignorare dixisset, illico soluit egregie. Postremo iussus primū Decalogi præceptum, vti consueuerat ad populum, sic ibidē repente explicare; in eam sententiam vsque adeo variè & copiose dixit, vt omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cum dies vinculorum esset secundus iam & vigesimus, vnà cum socijs euocatur ad iudicium sententiam audiēdam: cuius erat summa, innoxios eos, & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde posse arbitrato suo in adiuuandos homines ac plebem erudiendam incumbere; tantum ne intra quadrienniū in Theologiæ studio exactū, quæ cogitatio letali, quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pœnè iure Pontificio ac Theologia difficillimus est) auderent ipsi per se definire, atque statuere: id autem propterea, quòd in Exercitiorum libro signa quædā tradita viderant iudices, ad peccata capitalia à venialibus dignoscenda: quæ tamen quod nihil

continerent à recta fide alienum, nominatim improbare non audebant. Recitata sententia, cum honorifice tractatum ab se Ignatiū putarent iudices; ille vero suis rebus è conscientia apprimè confidens, vehemēter indoluit, ab ijs quos verè & Catholicè fidei tutores ac præsides agnoscebat, nullo in suis neque dictis, neq; scriptis deprehenso vitio, tamē in re tanta tāq; necessaria sibi silentiū imponi; atq; iter ad excolēdos ac pro viribus adiuuādos homines impediri. Quæ ipsa res inclinatum iā ante animum eius impulit, vti satius iudicaret ex hisce difficultatibus, quas in Hispania obijci sibi subinde videbat, ad scholas Parisienses in Galliā vltro sese transferre: vbi tum ob suam nouitatē, & eius linguæ inscitiam sibi minus interim negotij putabat fore, tū propter illius academiæ celebritatem atq; frequentiam, non defuturos deinde quos ad suum institutum, atque ad Apostolica vestigia sectanda perliceret.

Lutetiam proficiscitur.

Cap. XVIII.

Et